

MINNIS

"The Thought" Lithuanian Newspaper / Licensed by ICD, Office of Military Government for Bavaria / Editor and publisher: J. Vasaitis / Printed by Druckerei- und Verlags-gesellschaft e. G. m. b. H. Mem-mingen. Schranenplatz 6. 2.000

Karo valdžios leista / Redaktorius leidytojas J. Vasaitis / Laikraštis leidžia pirmadieniais, trečiadieniais ir penktadieniais. / Prenum. mėn 10.— RM atskiras Nr. 80 pfn. / Ein. suskaičia: Volksbank Memmingen a. G. m. b. H. Nr. 9149. / Adresas: „Minnis“, 13b Memmingen, Postfach 110.

Nr. 234.

LAIKRASTIS LIETUVIŲ BENDRUOMENEI

Memmingen, 1946. XII. 18.

JAV nauji uždaviniai Graikijoje

Zinomas JAV politikas S. Wells (New York Herald Tribune 1946. XII. 6. d.) reikalauja peržiūrėti JAV politiką Graikijoje, kuri dabar reikalinga naujos paramos. Jo pažiūra, šiuo sudėtingu klausimu, čia skaitytojams pateikiama:

Milžiniškas civilinis karas Graikijoje greitai išsipliesnojo. Graikų vyriausybė nustojo galios valdyti didelius plotus šiaurėje. Ten viešpatuoja sukilėliai, kuriuos atvirai remia Albanijos, Bulgarijos ir Jugoslavijos komunistų partijos. Jugoslavijos diktatorius nu-traukia diplomatinis santykius su Graikija, kuri neva pažeidusi Jugoslavijos suverenumą. Graikų kariuomenė pradėjo antpuolį, prieš sukilėlius, o šis klausimas iškeltas viešumon.

Sovietų spaudos rūpesčiai. Oficialioji sovietinė spauda šaukia: graikų vyriausybė, tarptautinės reakcijos atstovė, graikai grėšia kaimynams, o JAV ir D. Britanija siekia viešpatuoti Balkanuose pasijungus graikus — karo kurstytojus.

Dabartinė graikų vyriausybė sudaryta, pasirėmus mūsų oficialių stebėtojų duomenimis, pagal graikų tautos daugumos balsą. Jos sudarymo metu vyrauja neregėti sunkumai. Ji apeliavo ir pusiau badaujanti. Finansiniai nedatekliai neleidžia kraštą ūkiškai atstatyti. Vidinė nesantarvė neleidžia sukurti tvirtos tautinės politikos.

Dabartinė Graikija — vienintelė valstybė, kuri dar sovietų nevaldoma. Kremlius pasirušęs mieliai pašalinti tokią vyriausybę, kuri anot jo yra „monarchinė, fašistinė“, nes ji nepasitiki galop sovietams tarnauti.

Pasaulio raktas. Graikijos nepriklausomybė ir neliečiamybė, amerikiečių požiūriu, turi būti išlaikomos. Pirmiausia, tai yra laido pasaulyje taiką išlaikyti JTO, Rytų Europos tautų tarpe ar kitame pasaulyje apsaugoti nuo svetimų galybių įsikišimo ir neleidimo tautoms laisvai apsispręsti. Kita vertus, nepageidaujamas, sovietinis įsiviešpatavimas graikuose ar ten jų įtakos sustiprėjimas, nes tuo būdu užkertamas laisvas susisiekimasis rytinėje Vidurinėje jūroje ar apskritai Artimuose Rytuose.

Mažoji parama. Dabartinė amerikiečių politika, nekreipianti dėmesio į prapuolamus miestus, graikų tautai labai mažai ką padėjo toje milžiniškoje kovoje su alavų įsigalėjimu. JAV iki šio momento Graikijai nesuteikė veik-

mingos pagalbos, kad šiaurės sienos būtų išlygintos (o dėl šio žygio protestavo graikų vyriausybė ir visa tauta — Vert. G. R.), nes tai pilnai pateisino etninės sąlygos ir saugumo samprotavimai. Graikų vyriausybė ūkiškai paramą „gauna“ amžinai žadant, kad papildomi kreditai bus „aptariami“ kiek vėliau. Graikų ministeris pirmininkas Caidaris kreipėsi į JTO prašydamas patikrinti šiaurės kaimynų įsikišimą į pilietinį karą. Amerikiečių ir britų vyriausybės net nebandė viešai užtikrinti paramą, šį klausimą svarstant. Šiuo metu sovietų bendrininkai remia Makedonijos kairiųjų prašymu, ištektu JTO, sudaryti nepriklausomą Makedoniją, kuri patektų Maskvos valdomon Balkanų sąjungon. Šiaip įvykiams riedant, savaime aišku, Solonikai atsidurs Sovietinien globon ir palaus Graikijos vyriausybę.

Prisimintini įvykiai Ispanijoje. Londonieškis savaitraštis „Economist“ patiekia esminius išvedžiojimus. Jis dabartinis įvykius Graikijoje lygina Ispanijos civilinio karo eigai. Graikijoje abi šalys gauna paramą iš svetur, nors galybės prisidengusios įvairiomis priemonėmis, siekia mažos valstybės, svarbios strateginiu požiūriu, reikaluosna atvirai įsikišti. Jei galybės pavartos pilietinio karo eigą Ispanijoje, žinome kur tat gali nuvesti.

Saugumo taryba du kartu pasipriešino sovietų siūlymams įsikišti į Graikijos vidaus reikalus. Dabartiniai įvykiai parodė tikrą veidą, kuris Graikijoje šaukia autoritetingo įsikišimo ir įvykiu išaiškinimo. JTO ir pasaulio demokratijos turi pagaliau patirti didžiųjų tiesą apie svetimos galybės karinių pajėgų įsikišimą, siekusi nuversti graikų tautos valia sudarytą vyriausybę. Suprantama, kai veto naudojamas — rodo, kad S. T. vargu galės padaryti objektyvų tyrimą ir sprendimą.

Pageldaujamas ištyrimas. Pagaliau jau metas, kad JTO generalinis sekretorius, pasirėmęs nuostatais, pritarus socialistinei delegacijai, turi siūlyti Graikijon oficialią komisiją, kuriai būtų suteiktos teisės vietoje padėti iš-tirti, kad pasaulis pagaliau žinotų kas ten dedasi. JTO negali pasaulio taikos išsaugoti, jei negali gauti patikrintų žinių apie tokius įvykius, kurie dabar vyksta Graikijoje. kai iškyla grėsmė savistovios tautos nepriklausomybei.

TAIKOS DERYBOS DĖL VOKIETIJOS

„New York Times“, įtakingiausias JAV politinis laikraštis, gruodžio mėn. vedamajame reiškia nuomonę dėl beviltiškų derybų Vokietijos klausimais.

Kaip pranešama, keturių galybių užsienio reikalų ministeriai susitarė dėl šio klausimo svarstymo dienos tvarkės. (Pasitarimas prasidės Maskvoje kovo 10 d.) Pasitarime dalyvaus 12 valstybių, kurios kariavo prieš Hitlerinę Vokietiją ir santykiniai daugiau nukentėjo už keturias galybes. Tat rodo, kad deryboms išplečiamos, atsisakant keturių galybių pagrindo, kuris leido atsivėlgti į kiekvienos valstybės ypatingus santykius ir sudarytomis sutartimis siekti savų tikslų, pamirštant karo metu pažadus, Europos ar pasaulio reikalus. Keturių galybių sistema nesulaukė reikiamo patitenkinimo ir bet kuris nukrypimas nuo jos yra sveikintinas, nes tai yra žingsnis į teisingumą ir tvirtesnę taiką.

Keturios galybės dar nepasiekė laipsnio, kuriame mažesnėms valstybėms būtų leista lygiomis dalyvauti taikos kūrime. Mažesnėms valstybėms suteiktos kai kurios teisės pav. Potsdamo susitarimu siūsti atstovus į pasitarimus, aptarti ar studijuoti klausimus, kurie tiesiog jų neliečia. Čia, kaip ir kiti Potsdamo nutarimai klausimai nusipelnė garbės pavadin-ti atitūkusiomis nuotrupomis, o ne skirtingais įgyvendinti. Mažosios valstybės neturėjo progos sudaryti sutartį, su kuriomis jos susidūrė Paryžiaus konferencijoje, nes ten jų siūlymai liko tik nelemta medžiaga nuomonėms pasikeisti.

Keturios galybės lieka dar kitas uždavinys — įgyvendinti kitus Potsdamo nutarimus, kurie leisti sudaryti taikos sutartį su Vokietija: vyriausybės sudarymas santarvinin-

gų nustatytomis sąlygomis. Jau nežiūrint tu sutarimų, britai ir amerikiečiai sukuria ūkinį vienietį jų aritose. Šiaip jau kiekviena galybė siekia primesti vokiečiams savą sistemą: amerikiečiai demokratiškai kapitalistinė; britai kolonijinės ir socialinės santvarkos misini, sovietai — bolševizma, prancūzai kaž ką panašaus į „ekzistencializmą“. O tokioje politinėje ir ūkinėje tuštumoje negali būti sukurta taika.

Londonas. Vokietijos socialdemokratų partijos vadas dr. Schumacheris pareiškė savo pasitenkinimą tik ką atliktu vizitu Anglijoje. Tiesa, ji kvietė darbiečiai nesą 100% procentiniai Vokietijos draugai, bet už tat jie supranta, kad Vokietijos problema esanti pasaulinė. Anglija, priešingai nacių propagandai, esą visiškai nesugriautas kraštas.

Dėl darbo amerikiečių žinyboje

Patiriama, kad amerikiečių zonos Unrras centrinis darbo karininkas Heideberge kvies darbo reikalu baltų atstovų pasitarimus, ir kiekviena tautinė grupė yra prašoma paskirti tam reikalui savo atstovus ar ryšininkus. Panašiai siūloma susitvarkyti ir su kitais rajoniniais darbo karininkais.

Šie karininkai lygiai kaip amerikiečių karo valdžios atitinkami organai mieliai priims visokius pasiūlymus plaukiančius iš pačių baltų iniciatyvos. darbo reikalu. Jie bus palankiai svarstomi ir, pagal galimumus, priimami vykdymui. Tuo prašoma susirūpinti ir parodyti daugiau savo iniciatyvos. Pastebima, kad

Štai kodėl JAV politika turi būti iš esmės ir greitai peržiūrėta. Prezidentas nelaukdamas kongreso posėdžių, gavęs įstatymus leidžiamųjų institucijų pritarimą, kad jo vyriausybė galėtų suteikti Graikijai kreditus, kurie leistų kraštą atstatyti, graikų tautai palengvinti šiandienykščią naštą ir paskatinti tarpusavę šalpą. JAV turi remti graikų sienų išlyginimus, kad tautai būtų sudarytas saugumas, kurio ji nūdienai pasigenda.

Londonas. Siurinėje Graikijoje šimtas banditų, kurių tarpe buvo ir 30 moterų, ginkluoti pancerfaustais puolė Salonikų ekspresą. Traukinį sustabdė, keleivius apiplėšė ir du geležinkeliečius nušovė.

Dėl atomo energijos

Londonas. JT atomo energijos komisijoje svarstomas JAV atstovo Barucho atominės energijos kontrolės planas. Pagal tą planą atomo energija teleidžiama naudoti tik taikos reikams. Visų valstybių atominės energijos srityje vykdomi tyrimai pajungiami nevaržimai tarptautinei atominės energijos kontrolei. Už nevykdymą tos kontrolės nuostatų numatytos sankcijos. Veto teisė atominės energijos kontrolės srityje neleidžiama naudoti. D. Britanijos atstovas Sir Alexander Cadogan šiam planui pilnai pritarė. Kanados atstovas irgi pasisakė už šį planą.

Naujienos iš visu kontinentu

Naujorkas. (AP) Jonas Rokfeleris JT pasiūlė kaip dovana 8,5 mil. dolerių vertės dangoraižį, esantį Monhattano centre. JT būstinei parinkti komisija 33 balsais prieš 7 balsus, šešioms susilaikius, nutarė šią dovana priimti ir JT vyriausią būstinę joje įkurdinti.

Londonas. JAV užsienio reikalų ministeris Byrneso pranešimu prez. Trumanas artimiausiu laiku paskelbs naują JAV eksporto planą Europai. JAV dėš visas pastangas sausio mėnesiui numatyta maisto gaminių eksportą Anglijon padidinti, nežiūrint transporto sunkumų. Iš viso numatyta per tą mėnesį Europon pasiųsti 725 000 to maisto gaminių. Iš to kiekio britų ir amerikiečių zonomis Vokietijoje kilsia 153 000 to, prancūzų zonoai 25 000 to, Belgijai 17 000 to, Olandijai 25 000, Italijai 110 000 ir Graikijai 25 000 to.

Londonas. JT plenumas 34 balsiais prieš 6 balsus, 13 susilaikius, nutarė įpareigoti JT narius atšaukti savo diplomatinis pasiuntinius iš Franko Ispanijos ir taj priemonel nepaveikus, perduoti Saugumo Tarybai dėl tolimesnių priemonių numatymo.

Londonas. (BBC) Ispanijos ministerių kabinetas savo komunikate gruodžio 13 d. JT pasiūlymą atšaukti diplomatinis atstovus iš Ispanijos vadina pasielgimu, kurio dauguma valstybių tuojau galės. Šis nutarimas prieštarauja JT statutui. Ispanų tautos demonstracijos prieš šitą nutarimą vyriausybės reagavimą daro nereikalingu. Ispanų parlamentas premė rezoliuciją, protestuojančią prieš užsienio maišymąsi į Ispanijos vidaus re-

Londonas. Visi austrų belaisviai iš Anglijos šiomis dienomis grąžinami Austrijon. Paskutinis transportas išsiunčiamas gruodžio mėn. 20 d. Taip pat ir iš Kanados grįs dar prieš šventes. Iš Egipto randasi jau pakeliui.

Tremtiniai per 5 metus bus įkurdinti

Londonas. JT plenumas pirmadienio rytą savo posėdžius baigė ir tesusirinko tik ateinančių metų rugsėjo mėn. Naujorko. Paskutiniame posėdyje buvo priimtas socialinės komisijos pasiūlytas tarptautinės politiniams bėgliams globoti organizacijos statusas (IRO), o taip pat ir Siamas 55 JT organizacijos nariu. Ta proga JT generalinis sekretorius apsidžiaugė, kad netolimoje ateityje esąs galimas milijonų žmonių vilties išsipildymas sulaukti pasaulio parlamento susikurimo, kuriame nugalėtojai ir nugalėtieji, didieji ir mažieji bus lygiai atstovaujami.

Tarptautinė politiniams pabėgėliams komisija susirinko šeštojo posėdžio Londone. Mc. Niel apgailestavo, kad jame nedalyvauja TSRS atstovas, kuris pasitraukė iš komisijos rugpjūčio mėn. Tačiau išreiškė viltį artimoje ateityje ji vėl matyti komisijoje, kuri ir JT priėmus IRO statutą bus reikalinga pereinamajame laikotarpyje, o ir tai organizacijai susikūrus tilps jos ribose. Pabėgėlių apgyvendinimas kitur truks apie 5 metus.

Slapta organizacija...

Britų parlamentary komisija, grįžusi iš Austrijos pranešė, jog jai yra pavykę nustatyti, kad žydų bėgimas iš Rytų per amerikiečių zoną Austrijoje ir Vokietijoje yra tvarkomas ir finansuojamas labai turtingos slaptos organizacijos, kurios vardo dar nepavykę nustatyti.

Iš Australijos bus grąžinti ateinančių metų pradžioje.

Londonas. Bazelyje prasidėjo pirmas pokarinis sionistų kongresas. Dr. Veicmanas pasmerkę terorą kaip priešingą sionizmo tikslams; t. y. kūrimumi, bet ne grovimui. Jis apeliavo į arabų pasaulį, kuris atsisatęs vakarų pastangoms neprivaltų užmiršti, kad mažiausia neturėtų kliudyti žydams savo pačių pastangomis įsikurti Palestinoje.

Londonas. Leonas Blumas antradienį pristatė parlamentui savo naująją vyriausybę, visoms partijoms jam keliant karštas ovacijas. Ta proga pasakytoje kalboje aptarė savo vyriausybės darbo gaires penkių savaitių laikotarpiui, po kurių išrinktas prezidentas turės skirti naują ministrų pirmininką. Jo vyriausybė yra pasirūšusi išlyginti valstybės išlaidas, jas daugiau pritaikant disponuojamos pajamos. Santykiuose su kitomis valstybėmis bus stengiamasi apsidrausti nuo galimo vokiečių karo pramonės atstatymo Reino ir Ruhr krašte. Vyriausybė kovosianti už Saaro krašto palikimą Prancūzijai ir stengsis dalyvauti visose tarptautinėse organizacijose. Parlamentas pareiškė jam ir jo vyriausybei pasitikėjimą 580 balsų prieš 16 balsų.

Londonas. Britu maitinimo ministeris Strechys pareiškė, jog Amerikos angliakasių streikui nusiteisus, D. Britanijai bus pavesta sumažinti pirmoje eilėje duonos, o gal būtų ir kitų maisto produktų normas.

Rusų monarchistai irgi priešpaudos šalininkai

„Continental Daily Mail“ (1946. VII. 12), skaitytojų skyriuje, lietuvis pabėgėlis iš Austrijos rašo:

„Viename numeryje paskelbtas rusų pabėgėlio laiškas, kuriame lyg dedamos pastangos Pabaltijį įjungti sovietuosa, samprotaujant, jog Pabaltijys, kaip Lenkija ir Suomija buvo Rusijos Imperijos dalimi.

Atrodo, kad rusai monarchistai ir komunistai sutaria vienu klausimu: pavergti ir persekioti kitas tautas, o ypač jų kaimynus. Juk keista dabar skaityti tokius išvedžiojimus, kai didelė ar maža tauta laiko būtinybe laisvai apsispręsti, kaip paprasčiausia dalyką.

Ar nebūtų geriau, kad rusai paliktų ramybėje kitas tautas ir suteiktų visą energiją sukurti tvarką ir pakęčiamam gyvenimui savaime krašte? Ten kraštas didelis, turtingas ir neišjirtas, o darbo pakaks visiems rusams ilgą metą.

Visiems žinoma, kad tautos, atsidūrusios už „geležinės užuolaidos“ dabar kenčia. Pabaltijiečiai, lenkai, suomiai ir kitos tautos kenčia būdamos nekaltomis, o negalima tai tvirtinti dėl rusų. Toks yra skirtumas tarp jų, mano mielas kolega, ruse.

Norvegijos politinė linkmė

JT ūkio ir socialinių reikalų komisijoje už Vyšinskio pasiūlymą — siūsti specialią komisiją — DP stovyklas atrinkti privalančius grįžti — be vadınamojo slavų bloko dar balsavo Prancūzija, Norvegija ir Egiptas.

Kodėl mūsų atžvilgiu Prancūzijos atstovai yra vienodos nuomonės su Vyšinskiu, tas mums yra visiškai aišku. Mums yra suprantamas ir Egipto nusistatymas, nes kraštas ieško, nors ne visai vykusiai, draugų savo žūbtinėje kovoje dėl visiškos nepriklausomybės. Bet mums iki pat šiol vis dar nebuvo aiškus Norvegijos politinis veidas.

Labai dažnai raštuose galima užtikti visokiems išdavikams prikeriant „Quislingo“ vardą. Tai didžiausias norvegų išdavikas, kuris pagelbėjo 1940 m. pavasarį vokiečiams užimti Norvegiją. Šio išdaviko vardas pasidarė žinomas visame pasaulyje, o nuo to laiko tame krašte nieko įžymesnio nevyko, kad galėtų šią juodąją dėmę nutrinti.

Kada vokiškasis nacionalsocializmas žlugo, Norvegiją okupavo anglų, amerikiečių ir sovietų kariuomenės daliniai. Nors ta okupacija neilgai truko, bet Norvegijos kaimynai pasirūpino, kad Norvegijos vyriausybė nebūtų nedraugiškai nusistatiusi sovietų atžvilgiu. Kada 1945 m. gegužės mėn. iš Anglijos grįžo karalius Haakonas, tai sutikimo varuose, šalia norvegiškų užrašų, buvo įrašyti sveikinimai ir rusų kalba. Dvylikai dienų praslinkus egziliinė vyriausybė įteikė stortingui, t. y. parlamentui, savo atsistatydinimą. Prasidėjo varžybos dėl vyriausybės sudarymo. Iniciatyvos ėmėsi aukščiausiojo teismo teisėjas Paal Bergas, kuris buvo Norvegijos išlaisvinimo organizacijos, vadinamos „Tėvynės Frontu“, vadovu, vokiečių okupacijos metu. Bet pastebėjęs stiprią opoziciją, Bergas turėjo pasitraukti. Vyriausybę sudaryti buvo paversta darbininkų partijos vadui Einarui Gerhardsenui, kuris dar tebėra ir iki šiol, vyriausybės priešakyje, nes 1945 m. spalio mėn. 8 d. įvykė parlamento rinkimai patvirtino absoliučią darbininkų pergalę. Iš 150 vietų parlamente, darbininkų partija laimėjo 76 vietas. Be to dar į parlamentą pateko 11 komunistų atstovų. Per paskutiniuosius rinkimus į parlamentą 1936 m. komunistai buvo gavę tik 436 balsus ir neturėjo parlamente nė vieno atstovo. Praėjusiais į metais, jie surinko 176 178 balsus. Tuo būdu darbininkai ir komunistai parlamente turi 58 % atstovų.

Ministeris pirmininkas Einaras Gerhardsenas iš profesijos yra kelių darbininkas, ilgą laiką buvęs savivaldybių tarnyboje. Vokiečių okupacijos laikais buvęs ištremtas į Sachsenhausen koncentracijos stovyklą. Jis yra savo partijos suvienijimo su komunistais šalininkas, bet kova dar tebeina partijos periferijoje.

Todėl nieko nėra stebėtino, jei komisijose Norvegija balsuoja kartu su sovietais. Jų santykiai ateityje turėtų dar labiau pasidaryti glaudesni, nes pagal taikos sutartį su Suomija sovietai gauna Petsamo sritį ir tada turės bendrą sieną su Norvegija. Bs.

Anglijos ultimatumas Albanijai

Londonas. D. Britanijos vyriausybė įteikė Albanijai ultimatumą reikalaujama per 14 dienų duoti palankų atsakymą į šiuos reikalavimus: išvalyti Koršų pravažiavimą nuo minų, atlyginti nuostolius už du sugadintus nuo ten tik ką padėtų minų laivus, kompensuoti žuvusiųjų šeimų nariams ir pasiladėti ateityje nepakartoti panašių prasilenkimų su tarptautine teise. (Nota perduota Albanijos atstovui Belgrade. Jos nepatenkinus busią kreiptasi į saugumo tarybą.

KOVA PRIES SLAPTAS SUTARTIS

Malcolm Hobbs („Continental Daily Mail“ š. m. gruodžio mėn.) nurodo, kad respublikonai įtaria demokratų perdugai nuėjusius, slapta sutartis sudarant.

JAV senatas, kuriame yra nors nedaug nusverianti respublikonų dauguma, netrukus pradės svarstyti slapta sutartis, sudarytas prezidento Roosevelto, W. Churchillio ir J. Stalino, 1943 m. lapkričio mėn. Teherane ir 1945 m. vasario mėn. Jaltos, kuriomis perleidžiamos žemės kai kurioms valstybėms, būsimosios paaikšintos.

Is geras painformuotų šaltinių patirta, kad respublikonai yra nusistatę padaryti nutarimą, kuris pasmerkia „slaptus“ susitarimus, kuriuos padarė trys galybės, nors būtų buvę jie senato ratifikuoti.

Tuodu pasitarimai siekė pirmiausia karo tikslų, o antraeiliiu reikalu liko karo meto draugiskų santykių sustiprinimas tarp tų trijų santarvininkų, kurie vėliau turėjo uždavinį kurti pasaulinę taiką. JTO išryškėjo du sparnai, kurie senato anksčiau buvo suvokti. Jaltos pasitarime buvo darytas pirmas bandymas suderinti kapitalizmo ir komunizmo politines programas.

JTO veiksmingumas. Galingas sambūris, kuriame daugumą sudarė respublikonai, paremti pietiečių demokratų įrodė, kad prezidentas Rooseveltas veiksmais prasilenkė su kompetencijomis, numatytomis konstitucijoje. Jis prasilenkė su konstitucija, sudarydamas kai kurias tarptautines sutartis ir aplenkė senato ratifikavimo teisę. Tas sambūris siekia Teherano ir Jaltos susitarimus „išsimilkyti“ ir iš jų pasidaryti slapta klausulę.

Sis sambrūdis, jei jis pasieks reikiamą laipsnį, JTO sudarys kai kurių painiavų, labai subtilių nuomonių pareiškimų ir derybų. Tas padarytų rimtos įtakos į JAV, D. Britanijos ir Sovietų pasitarimus žemių pasidalijimo klausimu.

Susitarimas Balkanu klausimais

„N. Y. Herald Tribune“ dėsto, kad keturios galybės susitarė daugeliu klausimų, kurie liečia šias bendrininkus, sovietams padarius 3 nuolaidas. Nors po šio susitarimo vėl iškilo naujų sunkumų galutinai talkos sutartį sudaryti, tačiau patiekiami minėto dienraščio specialaus korespondento Walter Kerr samprotavimus:

„Kaip iš anksto buvo numatyta, susitarimas padarytas lengvai ir greitai. Ateinančią savaitę, pranešė konferencijas posėdį baigę ministrai, bus galima pasirašyti taikos sutartis. Dėl jų 15 mėnesių argumentuota, ginčytasi ir ilgai dėtasi. Tuo metu buvo galima įvairias nuomones išgirsti, bet teigiamoji dažniau išgirsta. Svarbiausias nuomonės skirtumai buvo septyniais klausimais, kurių se-

šiais susitarta, nors iškilo nemažas nuomonių skirtumas.

Siame pasitarime susitarta:

1. Siena tarp Bulgarijos ir Graikijos nekeičiama.

2. Bulgarijos puseje neturi būti militarinų įrengimų, iš kur būtų galima apšaudyti graikų teritoriją. Bevinas norėjo dar daugiau šiuo klausimu atsiekti, bet Molotovas sutiko padaryti tik šių nuolaidų.

3. Graikija ir Jugoslavija gauna reparacijų po 150 mil. dolerių iš Bulgarijos ir Italijos. Reparacijų suma nepaskirstyta tarp mokančiųjų.

4. Visoms penkioms valstybėms (suprasti šias tartininkams) leista turėti torpedaivius. Jų skaičius nenustatytas. Pradžioje Italijai jie buvo uždrausti, bet Molotovui įsakmiai pareikalavus tos teisės Balkanų valstybėms, tuo pačiu ji suteikta ir Italijai.

5. Pasirėmus Austrijos — Italijos sutartimi vokiečiams, gyvenantiems pietiniame Tirolyje, suteikiamos kai kurios teisės. Molotovui pasiūlius tai įrašoma Italijos taikos sutartyje.

6. Jugoslavija ar kuri kita santarvinė valstybė, atsisakanti su Italija pasirašyti sutartį nesinaudoja sutartyje numatytomis teisėmis. Sovietai šį principą sutiko pripažinti. Principą aiškinant kyla galybė neaiškumų.

7. Rumunija ir Vengrija privalo pasidaryti nepažeisti žydų, kitų tautybių teisių ar tikybinių įsitikinimų.

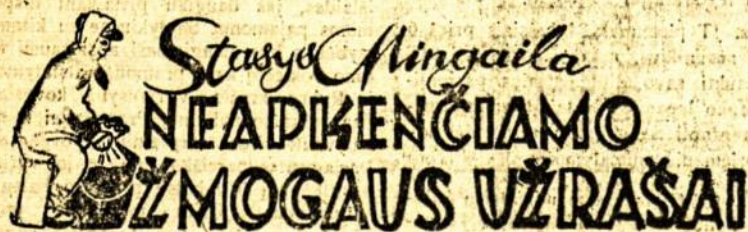
8. Žydų ar kitų persekiotų dėl jų tautybės ar tikybos, jei neliko įpėdinių, turtas turi būti skirtas vietos šaipai, jei ir būtų buvę vyriausybės konfiskuotas karo metu. Sis Bevinas planas galop, po ilgų derybų, Molotovo priimtas.

9. Molotovo siūlymu Albanija formaliai dalyvauja pasirašyme taikos sutarties su Italija. Tuo pačiu ji nepripažįstama santarvine valstybe.

10. Italija atsisako teisės į dalyvavimą tarptautinėje finansų komisijoje, kurios būstinė buvo Graikijoje. Šiais klausimais susitarus kitais ilgai neužtrukus. Dunojaus laisvos laivyninkystės ir reparacijų apibrėžimas. Kiek Italija ir Bulgarija turės mokėti daug laiko nesugaišins. (Sias eilutes rašant Dunojaus laivyninkystės klausimu susitarta po 6 mėn., sutartis pasirašius, bus susaukta konferencija Dunojaus laivyninkystei apibrėžti).

Be to, dar liks aptarti dėl Austrijos — Italijos pasirašytą sutartį ir priderinti padarytiems nutarimams Bulgarijos turto klausimu, jei jis yra santarvininkų kraštuose, santarvininkams atlyginimą už turto nuostatus ir kairiųjų sutarčių aiškinimus.

Visa tai yra tik šalutiniai, nesvarbūs klausimai, kuriais sugaišta daug laiko, nors daugelis neaiškumų yra likę neišspręsti.

10. Laukli „Didžiojo mokytojo“ paketėlio...

Žinau, kiek ilgai gaėsiu šiais užrašais pro save stumti vietoje įšalusį laiką, nes pradedu rodytis ženklai, už kurių jau daug kas užkliuvo. Nenorėčiau, kad ir aš už jų užkliūčiau. Bet taip pat neturiu pagrindo perdaug imti į galvą, nes jau esu aiškiai įsitikinęs, jog pastaruoju metu niekas nuo manęs nepriklauso. Kartais net pradėdau galvoti, ar aš dar turiu teisę pats sau priklaustyti. Greičiausiai ir šia teise nebus man leista pasinaudoti, nes esu patekęs į Keturių Lašvių rankas, kur žmogui viskas garantuota... Tai kam leisti jam pačiam save varginti...

Geriau prie tenos, t. y. apie ženklus, pasakutiniu metu pasirodžiusius neerdvime mas gyvenime — stovykloje, į kurią neseniai esu atvietintas. Stovykla, reikia pripažinti, yra didelė ir joje sutalpinti globojamieji gaštu pralenkti vidutinio mano tėvynės mieste o gyventojų sąstata. Kadangi čia, kaip jau minėjau, tikras tautybių babilonas, tad mūsų vyriausybei su kiekvėnu globojamuoju sėdu ir beveik neįmanoma susikabėti. Dėl to įvesta tokia tvarka, kad stovyklos valdžia tesikalba tik su tautybių atstovais rinktasis demokratiniu būdu, į kuriuos kiekvienas eilinis DP sutelkęs visą dėmesį, ne ką mažesni, koks šiandien teikiamas demokratijai, kurios vėna kreiva šaka prisilėgusi mano tėvynė. Įrinktieji tautybių atstovai sudarė Tautų Bendruomenės Komitetus. Mūsų rinkti atstovai, darbo lengvinimui ir sklandumui, buvę įvedę tokia tvarka, kad kiekvieną vakarą buvo

daromi pranešimai kiekvieną DP liečiančiais klausimais, pradedant nurodymais dėl tvarkos ir švaros palaikymo ir baigiant supažindinimu su naujais patvarkymais, kurių stovyklos valdžia vis surasdavo. Seniau įvestus naikius, įveda naujus, nors tas esmėje reikalo nei nepataiso nei nepagadina, bet visa tai rodo, kad ten, šiltoje ir erdvoje valdžios patalpose nesėdima rankas susidėjus, o dirbama. Mūsų tiesioginė valdžia — komitetas, taip pat dirbą rūpestingai pranešdamas kontoroje numatytų naujų patvarkymų įvedimą ir senų panaikinimą. Kad nereikėtų leiko gaisrį kiekvieną DP beieškant, tokios informacijos buvo teikiama iš tribūnos, susirinkimuose, kurie buvo pavadinti Tėvynės Valandėlemis. Susirinkimuose painformavimas apie naujus patvarkymus dažnai ir niekingam sumanymui privedė daugiau orumo ir tokią tvarką ypač buvo patenkinta mūsų stovyklos direktorė. Mėa, pareigų neturį DP, taip pat buvome patenkinti tomis valandėlėmis. Visada buvo galima būti reikalu eigos kūrse. Jei nebuvi kada laiko į valandėlę nueiti arba atvirai kalbant, aptingsti, tai paprasai kaimynai, kad jis atpasakotų žinotinas nujenas. Ir štai, artėjant metinėms šventėms, nei iš šio nei iš to emė ir buvusi tvarka apvirto aukštyn kojomis. Stovyklos direktorės parėdymu Tėvynės Valandėlės uždarytos. Ypač mane nustebino šis mostas direktorės, kuri tiek daug buvo reikusi pasitenkinimo minetomis valandėlėmis, o dabar pati jas likvidavo. Pasirodo, nė prieštastis. Mat atvyko iš mano tėvynės du

mano tautiečiai (aš jų dar nemačiau ir neturėjau progos pasikalbėti) kviesi mane ir man tolygius grįžti namo. Jie girdeje, jog mes čia, svetimoje žemėje, vargstame ir džiūstame, tad nutarė pakviesti. Bet, girdi, tose valandėlėse varoma agitacija prieš grįžimą namo. Jei jau švaros palaikymo ir jiems tolygių klausimai vadinami agitacija, tai aš manau, kad valgymas taip pat agitacija. Taigi dėl šios priežasties Tėvynės Valandėlės ir buvo uždarytos. Be to, dar mums buvo paaiškinta, jog artimiausiomis dienomis kiekvieną musisikiteksis aplankyti iš tėvynės atvykusieji kviesliai, ir, ta pačia proga paaiškinta, jog negalima jų barti neigti mušti, taip pat negalima bandyti jų neįsileisti. Jie, tie kviesliai, turi teisę kiekvieno mūsų DP gyvenamoje kerteje lankytis tris kartus. Jei lankysis ketvirtą kartą — tada jau galima jų neįsileisti, be to dar galima atsilankiusį kvieslį nepaprašyti sėstis. Tai tiek galima ir tiek negalima. Dabar laukiu atsilankant kvieslį iš tėvynės. Būtu malonu pasikalbėti. Vis savas žmogus, nesvarbu, ką jis apie tave galvoja. Bet jie, lyg tycia, nesilanko. Valandėlių nėra. Taigi ir įsisibavo banga visokiųjų paskalių. Kadangi nėra pastovaus informacijos šaltinio, tai ir sunku nustatyti, kur prasideda paskalai ir kur baigiasi teisybė. Tad šiomis prieššventinėmis dienomis gyvename tarsi miške, kuriuo sklinda įvairūs balsai, bet negalima nustatyti, iš kurios vietos ir kas tuos garsus paleidžia.

Vis dėlto sklindančių paskalių yra ir įdomių ir neįdomių. Žinoma, būtų geriau, kad neįdomūs paskalais ir paliktų, o įdomūs taptų koinu.

Pirmiausia, lik uždarius Tėvynės Valandėles, iš kažkurio pasvyčio stovykloje buvo pargabenta žinia, jog nuo ateinančių metų valgyti gaus tik DP. Kas ne DP, minta vokiškomis kortelėmis, tie nuo Naujų Metų turės sesirasti kitus mitybos šaltinius, nes kortelių jau nebebus. Be to, kas dirba ne ponios Unros gerovei, tie jau nebus pripa-

žįstami dirbančiais ir nebebus nei cigarečių nei dirbančiųjų davinio, kaip kad iki šiol.

Kiek didesnės intrigos paskalas, būk artėjes laikas, kada tautybėmis suskirstyti DP bus įkurdinti vienoje didėloje stovykloje. Vieni teigia, jog joje bus duodamas didesnis maisto davinys, kiti tvirtina, jog, greičiausiai, bus sumazintas. Nestinga tokių, kurie sako, kad toji didelė stovykla globojamųjų saugumui bus aptverta vieliomis, gi kiti aiškina, jog savo saugumui nuo šiol turės pasirūpinti kiekvienas DP, nes tetos Unros sveikata išsenkanti.

Didžiausio visų DP dėmėsio susilaukę paskalas ar tikra žinia (tuo tarpu nėra priemonių jos tikslingumą patikrinti), jog šis žiemos švenčių proga mano tėvynės „didysis mokytojas“ mums visiems, palaidūnams, atsisūsiąs po paketėli. Kadangi lig šiol globojusi teta jau pati vos bėpavėlka kojas, tai iš jos nei aš, nei kiti DP kažko gauti nesitiki. Dėl to ypač gyvai aptariamas ir diskutuojamas „didžiojo mokytojo“ paketėlių klausimas.

— Jei jau atsiųs, tai tikriausiai su lašiniiais — randasi entuziastų.

— Kodėl negali su lašiniiais atsiųsti, — isterpia daktarė, — bet taip pat gali būti tie lašiniai užnuodyti, kad visi nukratytume kojas.

— To tai jau tikrai nedarys — randasi prieštarauojai, — nes tuo atveju nustos didžiausio malonumo — atėjus tam tikram momentui negalės nagus palūpinti ir dargi pasūdyti...

Kokė ten bebūtų komentarai, bet iš viso ausidomėjimas „didžiojo mokytojo“ paketėliais gana didelė. Tiesa sakant nė kiek nemažesnis ir mano. Būtu gera užkristi šiuo amota. Tada ir tamsos dienos pasviesėtų...

Jean Paul Sartre

Siena

3. Mažiausia pusvalandį tekejo man praktas iš visų ląstelių, ir aš tai nei kiek nepajutau. Bet tam belgų kiaulei nei kiek tas nerūpėjo, jis matė, kaip man praktas varėjo, ir jis į tai žiūrėjo kaip į pataloginį baimės simptomą. Tuo metu, kai jis pats išdidžiai jautė save normaliu žmogum, nes jam buvo šalta! Norėjau šokti ant jo ir nosį išbokuoti, bet vos aš ta kryptimi pajudėjau, mano siautulytis buvo lyg išgaravęs. Aš vėl ramiai atsisėdau ant suolo.

— Ar jus gydytojas? — paklausė ūmai Jonas daktaro.

— Taip — atsakė belgas.

— Ar ilgai... teks kentėti?

— Kada? Oi! Nei! Nei! — pasakė belgas tavišku tonu. „Greitai tai įvyks“. Tarytum jis būtų savo pacientą paguodęs.

— Bet aš maniau... man rodėsi, kad jie dvi salves duoda...

— Taip, kartais dvi... pasakė belgas ir linkterėjo. — Kartais taip būna, kad nepataiko į gyvybinį organą.

— Tada jie turi vėl įleisti šovinį į ginklus ir iš naujo taikinti.

Jonas minutėlę susikaupęs apie tai galvojo ir su kiumi balsu ištare:

— Tai vis tiek kurį laiką užtruks...

Aš atsistoju ir priėjau prie anglių krūvos. Tomas pašoko ir pažvelgė į mane. Aš jį sunervinau, nes mano batai girgždėjo. Man buvo įdomu, ar mano veidas taip pat baltai atrodė kaip ir jo. Pastebėjau, kad ir jis praktavo. Dangus buvo žavus, tik reikėjo galvą pakelti, kad pamatytum Didžiąsias Mėškas. Bet tai nebuvo taip, kaip anksčiau. Užvakar naktį iš savo vyskupiško kalėjimo galėjau matyti didelį dangaus skliautą ir kiekvienu dienos momentu vis galėjau naujų atsiminimų sužadinti. Ryta, kada dangaus mėlynė yra tamsoka, galvojau apie Atlanto maldos vietas; vidurdienį mačiau saulę ir galvojau apie barus Sevilijoje, kur gerdavau šerį ir užkandžiau anšovis su alyva. Pavakary stebėjau šešėlius ir galvojau apie tamsias prieblandas, kurios bulių rungtynėse pridengdavo pusę arenos, tuo metu kai antroji pusė saulės spinduliuose skėsdavo. Tai buvo tikrai kancija, visą pasaulį danguje, kaip veidrodys, matyti. Bet dabar aš galėjau stebėti tiek, kiek norėjau ir dangus neslėpė man jokių atsiminimų.

Ir taip buvo daug maloniau. Aš grįžau atgal ir atsisėdau šalia Tomo.

Geras laiko tarpas praslinko. Tomas ėmė tyliai kalbėti, kitaip jis negalėjo savo mintims formos rasti. Be abejo, jam buvo baisu mane matyti tokį, koks aš buvau: pamėlynavęs ir išprakaitavęs. Mes panešėjom vienas į antrą ir buvome blogiau negu veidrodys vienas antram. Jis pažvelgė į belgą, šį gyvenantį žmogų.

— Ar tu gali jį suprasti — paklausiau. Aš — tai nei!

Tada ėmiau ir aš tyliai kalbėti.

Taip pat pažvelgiau į belgą.

— Kaip tai? Kas tokio yra?

— Ką kas atsitinka, ko nesuprantu.

— Tu greit suprasi — juokiasi aš.

— Neaišku — jis suabejojo. Norėjau drąsesni būti, bet turėjau žinoti...

— Paklausk, jie perkels mus į kiemą, kareiviai ateina priešais mus...

— Kiek jų?

— Nežinau. Penki ar aštuoni, nedaugiau.

— Gerai, aštuoni. Vienas iš jų sušuks. Pastroštil! Ir aš pamatysiu šautuvus, į mane nukreiptus. Bus taip, įsivaizduoju, lyg aš norėjau sienoje sulysti.

Aš spausiuos į sieną tiek, kiek galėsiu su stipria nugara ir siena neatlaikys... Kaip pasakoj. Aš viską įsivaizduoju...

— Gerai — pasakiau. — Aš taip pat.

— Tai vėlniskai žiauru ir skaudu. Jei taisyks į akis, į kaktą, suprantu, kad iš karto mirtum... Aš dabar jaučiu skausmą. Paskutinėm valandom skausmai man varsto galvą ir kaktą. Netikri skausmai, bet baisūs už juos. Skausmus aš rytoj iškentėsiu... Ir tada, kas toliau?

Aš supratau, ką jis norėjo pasakyti, bet aš nenorėjau apie tai galvoti.

— Ir tada... pertraukiau piktai... tu liuto dantų šaknis žįsi...

Jis ėmė su savimi kalbėti, bet jo akys visą laiką buvo nukreiptos į belgą. Jis elgėsi, it jis nieko nematytų ir negirdėtų. Bet aš žinojau, ko jis čia buvo atvykęs; mūsų išgyvenimai jo neinteresuot. Jis atvyko, kad mūsų kūnus galėtų stebėti, tuos kūnus, kurie dar gyvi būdami mirė.

(bus daugiau)

Paskutinioji apgaulė

Rašo Henr. Zemelis

18.

Mums, lietuviams ši diena sukelia daug liūdnu prisiminimų, pertraukiamų laikiniais džiaugsmo atodūsiams. Iš mūsų padangės buvo pašalintas bolševizmo siaubas ir žiaurios teroras, tačiau tas siaubas ir teroras buvo pašalintas tik laikinai. Naujieji išvaduotojai pasirodė visiškai panašūs į pirmuosius išvaduotojus ir rezultate, šventiant trečiąsias išsilaisvinimo sukaktuves, nuotaiškos Lietuvoje, turbūt, visiškai panašios į tas, kurios vyravo 1941 m. birželio mėn. dienomis, kada bolševikai pradėjo vykdyti didįjį lietuvių tautos naikinimo planą.

Taip pat ir mes, čia barake, prisiminėm šią dieną. Keistas ir nesuprantamas filmas mūmyse buvo. Padrikos mintys, it filmoje, keitė vaizdus, kurie aikūrė trumpą, bet ryškų visą mūsų tautos kančių kelią ir tą tragiską mūsų būklę, kuriom mes šio baisaus karo buvome nublokšti. Ir tik spygliuotos vielos grąžino vėl mus barakan.

Tą dieną ir pas mus įvyko kuklus minėjimas. Negalėjo jis būti toks, koks iš tikrųjų jis buvo širdyse, nes buvome priversti būti atsargiai ir nenuoširdžiai. Mes savo tarpe turėjome tokių, kuriais nepasitikėjome.

Buvo prašytas komendantas, šiai dienai pakviesti į mūsų baraką katalikų kunigą atlaikyti mišioms, tačiau komendantas griežtai atsisakė, nes, girdi, SS nepripažįsta jokių religijų ir jis negali į savo įstaigą kvieisti kunigo.

Todėl generolo pageidavimu, susirinkome tą dieną trumpoms maldoms pagerbti žuvusių ir nukentėjusių nuo bolševizmo. Pradžioje pats generolas tarė tokį žodį:

Ponai karininkai,

— Šios dienos sukaktis brangi mums, lietuviams, ir išsidėmėtina, kaip Europos kultūrinės bendruomenės narjams. Prieš 3 metus Vokietija pradėjo kovą su bolševikine Sov. Rusija. Tos kovos rezultate Lietuva buvo išvaduota iš bolševikinės vergijos, kuri neabejotinai būtų privedusi prie mūsų tautos išnaikinimo. Šioji kova tebeina ir šiandien. Jos sukrėtimus ir kovos įtampą mes visi matėme ir gerai žinome ir jos išdavoje mes esame čia, o ne kitur.

Ne mūsų dalykas čia ir dabartinėje padėtyje apie tai kalbėti. Tantai priklauso kasdienės tikrovės reičiai, kuriuose reiškiasi žmoniškos silpnybės, įvairūs priešingi interesai,

skirtingos nuomonės ir pažiūros. Kol žmogus lieka žmogumi, tol šitokie reiškiniai neišvengiami, juo labiau, tokio milžiniško mąsto dramatiškoje kovoje, kuri vyksta šiandien.

Bet mūsų teisė ir pareiga prisiminti ir pagerbti tuos, kurie nuo anos dienos, kurios sukaktį minime, yra paaukoję savo gyvybes įvairiose šios kovos fazėse. Mes ypatingai prisimename žuvusius savo tautiečius — lietuvių karius, partizanų ir bendrojo reikalo kankinius. Jų mirties prisiminimas atpalaiduoja mus nuo smulkios kasdienybės ir atskleidžia mums plačius visuotinių vertybių horizontus. Tose sferose randa tinkamą ir teisingą įvertinimą visos kraujo ir gyvybės aukos, su gryną intencija ir tyra sąžine, sudėtos bendram reikalui.

Pagerbdami žuvusiuosius, kuriuos drįstame laikyti savo kovos draugais ir pirmakais, mes religinių savo tautos papročių trumpai susitelkę maldoje, prašom Aukščiausiąjį jiem amžinos ramybės ir maldauijam, kad Jis savo išmintimi tvarkytų jų vieton stojančių naujų kovotojų siekimus ir laimintų jų žygius.

Po to pats generolas atkalbėjo poterius ir skaitė, vieno leitenanto specialiai šiai dienai, sukurta maldą:

— Tu leidai, Viešpatie, mūsų Tautai pakelti daug aukų, kada buvo gniauziama mūsų tautos dvasia ir plėšiamas tikėjimas. Tu vie-

nas, Viešpatie, žinai, kiek mūsų Tėvynės vaikų kankinių mirtimi mirė dėl Tavo vardo ir Tėvynės laisvės, kankinami kalėjimuose, kovodami savo žemėje, ar išblaškyti Sibiro taigose.

Taip pat Tu vienas žinai, kiek jų žuvo kario mirtimi, kovoje prieš baisų pasaulio marą — bolševizmą, kovodami savo žemėje ir toli nuo jos.

Būk jiems, Viešpatie, gailestingas ir leisk džiaugtis amžinąja laime ir amžinuoju gyvenimu. Amžinąjį atilsį suteik, Viešpatie, visiems kariam, kurie paaukojo savo gyvybes už brangiąją Tėvynę Lietuvą.

Į Toje vietoje generolas susijaudino ir ašaros pasirodė jo akyse. Negalėjo toliau skaityti — perdavė pulk. An. /

Tegu jiems šviečia Amžinoji šviesa. Mes tikime, kad per mūsų kankinių užtarimą Tu teiksi mums ir visai mūsų Tautai daug gausios palaimos.

Leisk, Viešpatie, prašyti Tave ir toliau globoti mus ir mūsų Tėvynę. Amen.

Generolo kalba ir ši malda padarė mums gilų įspūdį. Visas barakas buvo apmirus, tik girdėjos atskiri atodūsi, kurie siuntė savo kovos draugams, užuojautą ir stiprios meilės pareiškimą savo brangiajai ir kenciančiajai Tėvynei. Mumyse buvo sužadintas dar didesnis ryžtingumas ir kovos bei pasiaukojimo noras bendram reikalui.

Ašaros generolo akyse mus visus sukratė ir privertė valandėlei atitrūkti nuo kasdienybės ir pajusti tą gilią šios dienos prasmę, bei prisiminti mūsų Tėvynę, kovos draugus ir kraujo aukas. Vieni kitus supratome ir tylūs išsiskirstėme.

Balys Rukša

TU ISTVERSI TIKRAI

NEVERK, KAI VIDURNAKCIO METUI ATBEJANT NERIMSTA SIRDIS, O IR MEDŽIŲ SEŠELIAI

VAIDUOKLISKOM RANKOM MOJUOJA IR SAUKIA TAVE. NEI RUDENIO ZOLĖS NURUDĖ, NEI AKMENS, KURIŲ NIEKS GYVENT NEPRIKELĖ, KURIEMS NIEKS PAJUST SIO GYVENIMO RITMO NELEIDO, NEI BROLIS, NEI DRAUGAS ATSPĖT NEGALEŠ, KO ZERĖJO GYVA

VIENA ASARA TAU ANT IŠBLYSKUSIO VEIDO. NEVERK, JEI GYVENIMAS DEGA, KAI DŽIUSTANCIŲ PELKIŲ ZALTŲVYKSLE, IR JEI JOJO LIEPSNA NET KANCIOS VALANDŲ NEAPSVIECIA.

NEVERK, JEI KELIAUJI Į TEN NESURADUSI ŽEMĖJE TIKSLO, JEI KELIAUJI Į TEN NESUDEGINUSI ROZES ERSKĖCIO...

KAS, KAD TAVO SKAUSMU KUŽDA MEDŽIAI IR JŲ SAKOS DREBEDAMOS

LINKSTA.

KAS, KAD TAVO VARGŲ SAUKIA VEJAS GODŽIOJ BEPROTYSTĖJ.

TU ISTVERSI TIKRAI, Į TENAI TAU BELIKO TIK KELETAS ŽINGONIŲ,

Į TENAI, KUR NEI GROZIS, NEI MEILĖ NEVYSTA...

TADA TAU GYVENIMO PRIMESTAS SKURDAS, KURĮ TU DAUG METŲ NESIOJAI,

IR TAVO KANCIA, TAVO SKAUSMAS ISTIRPS KAIP PAVASARĮ SNIEGAS.

TAVO TOLIMAS DRAUGAS ATNĖS TAU UPLAUTI PAVARGUSIAS KOJAS,

TAVO TOLIMAS DRAUGAS ATNĖS TAU SAPNUS IR RAMINANTĮ MIEGĄ...

Svečiuos pas sukaktuvinius

Jeronimas Cicėnas

4.

„Atsiliepkite, reikalaukite liuosybės, palengvinimų, rašykite su daugybe parašų. Čia (Tėvynėje) visi prisilegti, užginta minėti teisybė. O iš ten galite atvirai išmėtinėti valdžios šunys, kankinimus nekaltų žmonių. Jums be pigu, netaiko į jus karabinas ar durtuvus už kiekvieną išsijojimą. Pas mus bėda: užžioti dantys, užsmaugtos gerklės, o drąsesniems — net kartuves — pastatytos“.

Zemaitė pažvelgia į naktį, kuri gaubia Lietuvą ir vėl įninka rašyti:

„Kas duos gryną orą pakvėpuoti kalėjimuose sukištieji? Arba velkamiems vagonuose į šiaurę mūsų broliams, kovotojams?“

Ak, Petras Banys Lūkiškių aikštėje pakartas, o Juozapota, iš proto išėjusi, klausinėja: „Ar nematėt mano Petriuko?“ Vysta vargdiųjų viltys kaip rudens lapai. Siurpus vakaras, prietamsyje lušnoj prie durų elgeta nuo Svenčionių pustyliai šnibžda, kad vyrai išėjo į girią, bet kazokai supa... Tai naujoji klasiko Jono Biliūno „Lūdnos pasakos“ laida.

„Zilvine, Zilvinėl!“

Jei tu gyvas, pieno puta,

Jei negyvas, kraujo puta“.

Zemaitė prisimena, kaip Eglė šaukė ant vandens kranfio. Ne, tai ne vėjas pučia, tai lyg daina girdisi: „Vienas brolelis rytų šalelėj, antras — vakaruosin“. O čia vėl įsipina prieš 25 metus mirusiojo J. Margalio (kun. Juozo Snapščio) niūniuojama daina: „Leiskit į Tėvynę, leiskit pas savus“. Iš kur tas aidas? Taip pat eina nuo rytų ir iš vakarų. Zemaitė rašo:

„Kad ne metų našta, eičiau, kaip anuomet (1863 m. sukilimo metu)ėjau į miškus ir burčiau jaunimą kovai. Bangu darosi, kas bus toliau? Zandarai siauteja, žmonės vis labiau į kuprą traukiasi, kad galėtų kęsti bėžimo kirčius...“

Tss... klasikė Zemaitė rašo. Eikime pas sukaktuvininką Poviliuką.

Dar tik kovos pradžia,

dar laužiama pirmosios spragos. Susimildami, neturite teisių klausiti, ar dar saulė aukštai? Iki vakarui turime padirbti daug darbų... — Povilas Višinskis (mirė prieš 40 metų) apsivertęs darbais.

„Varpui“ ir „Okinkui“ parašyta, dabar „Vilniaus Zinioms“, dar peržiūrėt elementoriaus korektūrą, dar užėiti į „Sviesos“ knygyną („Jei žmogus patikimas, pridėt nelegalių. Raštai turi eiti į žmones...“). „Ei, tas kosulys taip plėšo krūtine“, dar užėisiu į pasitarimą...

P. Višinskis („Vilniaus Ziniose“ rašė kaip Ulsėniskis) šitaip apeliuoja ir ragina mokytis-mokytis: „Jūs, kelias klases baigusieji, tautiečiai, nesididžiukite. Imkities prie darbo, prie mokslo pakol dar jūsų smegenys nesukietėjo. Apsirinkit, kas labiau jums patinka, ir pradėkite nuo pat pradžios tą darbą, tą mokslą varyti. Nenorėkite kad jums jau tuojaus šiandien pat būtų užmokėta tiek, kiek įpratusiam darbininkui yra mokama. Mokykitės, kolei laikas. Dar galite būti kraštui naudingi“.

O šit istorija, viena iš daugelio:

„Pabandyk, tetule, rašyti“, — Poviliukas žiūri į išvargusią moterį. „Ne šventieji puodus lipdo“. Julijos rankos nuo darbų nuplušę, čia dar ūkis, vaikai. Poviliukas neatstoja. Kai gili naktis, Julija užsikniaubia ant stalo ir prie menkos žibalinės švieselės bando rašyti. Tai buvo pradžia. Zemaitė pati jau nebegali apseiti be rašymo (podarbinėmis valandomis). Ner. žibalo. Poviliukas, lyg iš po žemės ištraukęs, prisiūnčia kapeikų popieriui ir žibalui (duonai irgi ne kartą pridėdavo). Zemaitė P. Višinskis įvedė į lietuvių literatūrą. Pirmas viešas vakaras Palangoje praėjo laimingai. Reikia naujų veiklų. Po-

viliukas suveža krūvon Juliją ir Gabrielę (Petkevičaitę — Bitę): „Esate namų areštė. Kol neparašysit komedijos, neišleisiu“. Taip gimsta „Velnias spąstuose“, autorius — Dvi moteri.

„Pas jus sueina daktarai ir lėvital, lošia kortomis, imkit nuo jų maitą, po keletą kapeikų nuo banko, reikia studentai paremti“ — Poviliuko įsakymas griežtas. Bitė įvykdo.

Vaižganto pastebėjimu, Povilas Višinskis buvo genialus talentų atradėjas. Jis, be Zemaitės, atrado Satrijos Ragana, Lazdynų Pelėdą, J. Juškytę ir kt.

Vaižgantas, kalbėdamas apie ano meto veikėjus, apie P. Višinskį šit ką pastebėjo: „Sakot, jaunas mirė? Aš, panie, sakau, ir tai per ilgai gyveno. Nedegama medžiaga, nugis, tokio darbo ugnį sutirpsta, o jis iki paskutinio kvapo dirbo ir derėjosi su mirtimi“.

Atsakysite prieš tėvynę ir vaikus,

jeigu jiems nepraminsite ir nesutvirtinsite gyvenimo takų, kurie jau užbrėžti ir praminti. Belieka juos tik vaikams išlaikyti, o idant išlaikyti, reikia nuolat saugoti ir tvirtinti, nes kas tiksliai nesitvirtina, tai yra griūva ir nyksta. Tokia prigimties tvarka matome nuolat, — skaitome sukaktuvininkės Lazdynų Pelėdos (mirė prieš 20 metų) apysakoję „Klaidoje“.

Cia ilgesnis senio Grigo ir Petro Jonaičio dialogas:

— O iš kur jie ėmė tuos šimtelius kas metai, be kurių tamsta mokyklose negalėjai apseiti?

Ponas Petras žiūrėjo į senį ir tylėjo. Čia senis atsiduso.

— Oi, mačiau, aš mačiau. Nebuvo jiedviem saldaus poilsio: nei dienos, nei naktelės laisvos. Ir kiekvieną nutvertą skatikelį prie skatiko dėjo. O iš kur? Iš ko? Ne dvarininkiskai gyveno ir visa šeimyna: dėjo, krovė, trūsėjo visi. Tavo seserys nesišviete, kaip kitos. Tam nebuvo ištekliaus. Vienok ne-jautė jie visi nei trūkumo, nei savo atsidavimo sunkumo, nes jie turėjo aukštą gražų siekimą.

(bus daugiau)

MINTIS

Lenkas, atvykęs „iš pragaro“

Anglas žurnalistas H. Foster Anderson šių metų pradžioje važinėjęs po Lenkiją, tarp kita ko, rašo apie gyvenimą anapus geležinės uždangos. Šit žurnalistas vieši Rytprūsioose, Elke.

— Man dedas, kad visa Vilniaus vaivadija persikėlė į Balstogės vaivadiją. Ten Vilniaus arkivyskupas (R. Jalbrzykowski), ten evangelikų vadovybė, o ir tarnautojų daugumas irgi iš Vilniaus.

— Taip. Pas mus tasia pat. Daugumas repatriantų, kuriuos įkūrėme ūkyje, kilę iš Vilniaus vaivadijos. Daugumas miestelėnų taip pat iš Vilniaus — pridūrė kažkuris pareigūnas.

— Čia yra repatriantų lageris. Gal norėtute aplankyti.

Tai buvo didelis namas. Kiekvienai šeimai teko po kambarį.

— Iš kur jūs kilę? — paklausiau.

— Iš Lietuvos.

— Ar galvojat apie Vilnių?

— Ne. Iš Lietuvos.

— Vadinasi, prieš 1940 m. buvote Lietuvos pilietis?

— Taip.

— O kaip išsukote iš Lietuvos?

— Esu lenkas.

— Kitame kambaryje užtikau dar keistesni atvejį.

— Iš kur jūs? — paklausiau.

— Iš Minsko.

— Kas? Jūs buvote Sovietų pilietis nuo 1917 metų? Kuo būdu pavyko išsprukti?

— Esu lenkas.

Esu įsitikinęs — rašo Anderson: jei kada nors pakliūsiu į dangų, pirmas asmuo, kuri sutiksiu prie dangaus vartų, bus lenkas, besistengiantis patekti į vidų. Sv. Petras paklaus „Iš kur“, o lenkas — atsakys „Iš pragaro“. Tada sv. Petras paklaus „kuo būdu iš ten išsprukai?“, o jis į tai pareiškė „Esu lenkas“.

Tačiau toliau H. F. Anderson pastebi, kad visur važinėjo, viską matė, tačiau nesusitiko su tais A. K. (lenkų tėvynės armijos) karininkais, kurie pagalbėjo sovietams užimti Vilnių, o po to patys buvo „užimti“ ir išvežti.

Vakarą korespondentas praleidžia su dviem valdininkais, kilusiais iš Suvalkų.

— Kiek repatriantų įsikūrė šitame rajone?

— Bus apie 7.000 pačiame Elke ir 35.000 palei apylinkės ežerus ūkyje. Daugumas iš Vilniaus krašto.

Korespondentas pastebi, kad kituose Lenkijos pakraščiuose važinėjo pats vienas, bet arčiau į LTSR pasienį jo vieno saugumo ministerijos viršininkai nebeleido. Jie nenorom prastarė: „Nesaugu... Miškai, daug banditų...“

Palei LTSR pasienį Rytprūsioose ir Suvalkų krašto pietuose važinėjo su palyda. Tai buvo tokia vilkstinė: jo automobilis, sunkvežimis su nuo galvos iki kojų ginkluotais milicininkais (apie 30 vyrų) ir dar lengvoji auto mašina.

Korespondentas savo įspūdžių iš Lenkijos pabaigoje rašo:

„Reikia suprasti, kad lenkai negaluoja „koncentracinės stovyklos mentalizmu“. Deja, šiame pasaulyje lemiamoji esmė yra tai, kuo žmonės tiki. Lenkai, pvz., tiki, kad jų tėvynė yra tai viena didelė koncentracijos stovykla. Stovykloje jie gali judėti čia ar ten, bet iš jos išeiti negali. Kai kurie lenkai nueina net tiek toli, kad įsivaizduoja, jog prekybinė sutartis su Tarybų Sąjunga juos padarė vergais, dirbančiais Tarybų Sąjungos reikalams, o valstiečiai, sėdami javus nebesitiki patys juos pailsią.

„Bet ne ant šito pagrindo remiu lenkams būdingą koncentracijos stovyklos mentalizmą. Jis kyla iš to, kad eilinis lenkas į dabartinę būklę žiūri kaip į svetimųjų smurtu primetą. Jis be paliovos brūkia, kada pagaliau bus išvaduoti iš kalėjimo ir jo prigimtoji energija eikvojasi ne konstruktyviniams sveikam visuomenės darbui, bet — panašiai kaip ir koncentracijos stovykloje — rūpestuose dėl kasdieninių reikmenų: pastogė, duonos gabaliukas, rūbai ir marinaamasios priemonės pavaduoją kultūrinis veikimas.

H. F. Anderso teigimu, Lenkijoje vyksta žiauri žūbtinė kova tarp dviejų pasaulių, dviejų ideologijų. „Vyriausybė turi valdžią leisti įstatymus, liepti jų klausyti ir pagal juos tvarkyti lenkų tautos gyvenimą. Bet, panašiai kaip ir sąmoningų veiksmų ir idėjų srityje, ta valdžia kas kartas labiau atitolsta nuo instinktyvinės tautos valios ir eina nežinoma kryptimi ir nežinomais tikslais.“

„Kai skridau (iš Lenkijos) temo. Atvykau į Lenkiją tamsoje, kuri būna prieš švintant. Šandie aplėdžiu ją tamsoje, kuri būriasi nakčiai uženant. Per tris mėnesius tarp ano pasaulio ir šios nakties pastebėjau kažkokį galvališką procesą. Ką jis reiškia? — nežinau. Ar tai bus priešmirtinis tautos ryžtas ar pradžia naujos epochos Europoje? Dėl vieno dalyko esu tikras: dvasios pasaulyje anapus geležinės uždangos vedama tokia kova, kokią mes (anglai) vedame karinių pastangų pasaulyje (1940 m.) kovos už D. Britaniją metu. Nors iš visų pusių atakuojama, tačiau savo erdvėje su determinacija atliekama europinės gyvenimo koncepcijos gynimo misija.

Tiesa, realiai jie niekad nekovojo. Tik žadėjo ir ragino kitus. Bet kuomet buvo reikūs reikalai kovoti... Kur dingot jūs, narsūs tribunų didvyriai? Už mūsų krašto laisvę ir šlandien beviltiškoje kovoje miršta beuniformis, pilkšvėmis partizanais (ne daugiau vilčių buvo ir Sukilimų bei Nepriklausomybės kovose), o mūsų tautos tikraisiais vadais ir toliau pasilieka Baranauškas, Valančius, Maironis, Kudarka, Tumas-Vaižgantas, žadėję ir ugdyję mūsų savo krašto laisvės ir kultūros idėją.

Valgtis prie idealistų. Dažniausiai jie yra vaikai, nesubrendę, kaip sako anie „vada“, bet jie puola į ugnį, neskaiciuodami ir nenorėdami, kad kas matytų. Jie daugiau sėdi dėl laisvės ir kovojo.

Prisimena žmėnos atminties Tumo Vaižganto pamokas, pasakytas mūsų Nepriklausomybės jaunystėje, leidžiant žuvusį jauną lakūną: „Baisi yra toji tauta, kurios vaikai, beužai jaunuočiai eina tėvynės ginti ir miršta už ją. Ji niekad os neūs.“ T. kriaušia tiesa. Atsimink me tik okupacijas. Kas tuomet daugiau kovojo, ar kariai profesionalai, ar vaikai, gimnazijų moksleiviai ir studentai?

Nejaugi ta kova, kad ir beviltiška, buvo beprasmiš? O, be to, argi mūsų kova yra beviltiška? Palkome Lietuvą ne iš netikėjimo jos ateitimi, bet iš tikėjimo jos laisve ir prisikėlimu, tik negalėdami pakelti svetimųjų priespaudos. Ir Maironio minimos „kovos ir kančios, be ryto naktis“, anų laikų realisto akimis, vargu atrodė viltingesnės. Ar ne jų kova uždegė mums laisvės legendą ir kovos už namus (tai nėra namai mieste ar kažkas panašaus) realiai išgyvenamą pareigą? Tik už svajonę apie namus! Nes jų namai buvo ir bus svajonė.

Dabar mums gal jau būtų ašku ir nebekeista, kad jie mus nori palikti. Nesvarbu! Tauta vistiek iki paskutinio žmogaus visose sąlygose kovos dėl laisvės. Jos laimėjimu mes daugiau negu tik me, nes ji klauso ir klausys tik savojo kraujo šauksmo.

MALONIEMS SKAITYTOJAMS IR PLATINOJAMS

Pranešame, kad „Mintis“ žurnalas dėl po

terlauso stokos nebeleis. Taip pat „Mintis“

eldyla dėl spaustuės vikinimo nebeleis.

V. Gailiaus ir S. Stazos „Vokietikal lietuvisko“

žodyno. Todėl pranešame šių leidinių daug

nebepranešame.

„Mintis“ Administracija.

Zmonija neteko moralinio pagrindo, todėl jėga ir diplomatija žudo ir plešia milijonus

kitų žmonių.

Dr. K. Grinius - Lietuvos saugotojas

S. m. gruodžio 17 d. dr. K. Grinius atšventė 80 m. amžiaus sukaktį. Jis yra dar dvasiškai judrus, puikios atminties, gerai orientuojasi politiniuose ir visuomeniniuose šių dienų reikaluose, daug dirba, rašo žodynus, kalbinius, visuomeninius straipsnius, atsiminimus. Jis skuba, kad galėtų, kol stiprus ir veikia atmintis, daugiau darbų palikti tautai.

Dr. Kazys Grinčius, gimęs 1866 m. gruodžio 17 d. Suvalkijoje, ūkininko šeimoje, yra kietas lietuvis, kuris nuo „Varpo“ gėdynės laikų atkakliai gina lietuvių ir Lietuvos nepriklausomybės idėją. Jis, dar studentaudamas, veikliai dalyvauja lietuvių besimokančio jaunimo lietuvių rateliuose, jis uoliai dirba spaudoje „Varpe“. Jis yra varpininkų pozityvistinės ideologijos žmogus, lietuvių ūkininkų, paprastų žmonių gynėjas. Jis įsigyvena XIX amž. pabaigos demokratines idėjas ir lieka visą amžių ištikimas demokratas.

Dr. K. Grinčius per „Varpą“, „Lietuvos Ūkininką“, aktyviai visuomenine ir politine veikla Vilniaus Didžiąjame seime, politinėse partijose: Lietuvių Demokratai, Liaudininkų eina ir kitus savo bendraminčius veda Nepriklausomon Lietuvon. Jis visur veiklus visuomenininkas, politikas, kuris kovoja prieš karistinės Rusijos priespaudą, biurokratizmą.

Nepriklausomybės metais dr. K. Grinius yra uolus liaudininkų partijos veikėjas, lyderis, seimo narys. Jis gyvai reaguoja į politinius įvykius, jis aktyviai dalyvauja parlamentiniam veikime. Jis visur matomas minėjimuose, susirinkimuose, akademijose. Kurį laiką jis išrenkamas Lietuvos Respublikos prezidentu. Sias aukščiausias valstybės pareigas beieidamas jis yra visišmas lygus, prieinamas, sukalbamas. Jis kas rytą pėsčias vaikšto į prezidentūrą ir su kiekvienu piliečiu santykiauja paprastai, demokratiškai, maloniai.

Okupacijų metu dr. K. Grinius išliko kietas ir atkaklus lietuviškosios idėjos gynėjas. Kai kiti trumparegiai visuomenininkai pasirašinėja bendradaravimo aktus su okupantais, K. Grinius rašo tik memorandumus ir protesto raštus. Jis vokiečių okupacijos metu išteikia kartu su prof. J. Aleksa, kun. M. Krupavičium memorandumą dėl Lietuvos žmonių per sekiojimo ir naikinimo. Jis už tai nubaudžiamas, ištremiamas į kaimą ir budriai sekamas gestapininkų.

Grindamas tik Lietuvos suverenitetą, gerai pažindamas pirmąją šio karo Lietuvos okupaciją, dr. K. Grinius kartu su kitais lietuvišiais pasitraukia į vakarus. Jis šandien gyvena DP stovykloje, jaučia tuos pačius vargus, rūpesčius, sielvartus, kaip ir kiekvienas DP. Jis yra realistas ir supranta šių dienų kietą ir žiaurią tikrovę. Tačiau jis yra ir optimistas: jis tiki į pasaulinio gerojo demokratinio prauo laimėjimą ir į Lietuvos laisvę. Jis daug dirba, kad šiai būsimai laisvei nusikytų daug vaisių.

Dr. K. Griniaus nuopelnai Lietuvii tautai yra dideli. Jis tęsia toliau V. Kudirkos kelią, gina lietuviškąją savarankumo ir politinės laisvės idėją. Jis yra ištikimas Lietuvos sūnus, tikras Lietuvos nepriklausomybės idėjos saugotojas. Šiaja proga jubiliatui linkime geros sveikatos ir didžiosios laimės susilaukti jo trokšamos Nepriklausomos Lietuvos.

Stp. Vykintas

Trėmtiniams žinotina

Prie Amerikos Lietuvių Misijos yra suorganizuota Committee for Lithuanian Refugees. Šio Komiteto tikslas — padėti Amerikos lietuviams rūpintis ištremtaisiais ar kitaip karo metu į Vakarų Europą patekusiais lietuviams. Komitetas, kiek galės, nurodys būdus gimimams, kaip susisiekti — susirašinėti su artimaisiais ir pažįstamais; norinčių ir galinčių čia į Ameriką atvažiuoti trėmtinių gimimams patars, koki dokumentai reikalingi giminių atsiėmimui, kaip: affidavit of support, kiti prie jo reikalingi liudijimai ir kokios asmeninės žinios reikalingos patiekti apie norimą atsiimti asmenį. Komitetas seks State Departmento parėdymus, tvarkančius imigracijos kvotas ir kitus įstatymus, reguliuojančius imigraciją į JAV. Šias žinias Komitetas ar nariai suteiks suinteresuotiems savo artimaisiais, gimimams ir asmenims.

Komiteto adresas: Committee For Lithuanian Refugees, 314 Walnut Street, Newark 5, New Jersey, USA.

„Atstatysim Gedimino miestą“

— tokio pavadinimo dainą parašė muz. Galkauskas, kuris, kaip atrodo, stengiasi bene „nuosirdžiausiai“ praturtinti tarybinę dainų repertuarą. Muz. Galkausko komponuotos dainos dažnai atliekamos ir per radiją. Nemažau judrus ir muz. Orudis, kurio vienas iš naujesnių kūrinių pavadintas „Klaipėda“.

LTSR styginis kvartetas

Yra sudarytas vad. valstybinis styginis kvartetas, susidedąs iš Targonskio, Fledžinskio, Seidelio ir Kalinauskaitės. Dažnai kvartetas koncertuoja radijofone.

Druskininkų sanatorijose

vėl atgabenta poilsui nauja darbininkų grupė. Pastatyta dar vieni sanatorijos namai. Pradėjęs veikti ir Palangos kurortas. Birštone semiasi sveikatos ligoniai darbininkai.

Motiniški sveikintimai Stalinui

Minint stalininę konstituciją, gražiai dėta per Vilniaus radiją Stalinui už demokratiją ir talentų meilę konstituciją pasauliui. Padėką pareiškė ir viena motina,

kaip tik prieš Stalino konstitucijos dieną pagimdžiusi 14-tąjį kūdikį, kuri, pasidžiaugusi gausia daugyvaikėmis motinoms parama, pasakė: „Tik Stalinui esu dėkinga, kad galiu tiek vaikų auginti“. Ką čia ji turi bendra su Stalinu, tikrai neaišku...

Mokosi amatų

Verbavimas į gamybinės mokyklas, noro pavėluotai, visgi jau baigtas. Iš viso pašauktas apie 2000 jaunuolių ir mergaičių. Būdami fabrikuose, jie mokysis stalių, šaltkalvių, mūrinių ir kitokių amatų. Tuo norima parūpinti meistrų, kad būtų galima būtų išstiepti penkmečio planą.

Į Kariją gabenami rusai

Vilniaus radijo pranešimu, į Kariją, kuri po šio karo atiteko SSSR ir kurioj, pasitraukus suomiams, teliko 27 suomių, atgabenta iš šiaurinių sričių 3000 kolchozininkų šėmų. Iš viso čia jau įsteigta 138 kolchozai. Valstiečiams valdžia davusi 3000 arklių, daugiau kaip 2000 stambiųjų raguočių ir tt. Nauja kūriams valdžia daranti įvairių lengvatų.

Trėmtinų spaudos skiltyse

Jaunimo žodis „didvyriams“

„Sviesoje“ Alg. Mikulėnas strp. „Kūryba ir patriotizmas“ be kitko rašo:

Šia proga norėtusi aplamai pasakyti keletą žodžių apie patriotizmą. Prieš tai ima nenugalimas noras raudoti už visus tebegyvenus ir jau mirusius idealistus, arba beviltiškai tebeįsivertinančius kovose, kai, tuo tarpu, tūli „vada“ dezertuoja, kiekvieną beviltišką kovą pavadindami vaikiskumu ir tt. Kadangi kovos lauke buvo kita viltis, išskyrus mirtį? Išminčius pasakytų: — Neverta jaudintis. Gyvenimas trumpas. Mirtis visus suilygina, nes miršta lygiai (kokia neteisybė) paprastas kareivis ir, sakysime, generolas. Skirtumas tik čia toks, kad pirmieji miršta jaunystėje arba kovoje (kova čia visur turima galvoj plačiausia to žodžio prasme), o antrieji senatve arba kovoje su gyvenimo nepatogumais ir ligomis. Nuobodi mums tokia mirtis.

Bet mes neturime tokios kinietiškos kantrybės. Mes negalime gyventi vien žodiniu ir šventadienių bei iškilmų patriotizmu. Išminčius dar aiškintų, kad tikri idealistai nesiakundžia, bet ramiai miršta, nusinešdami su savimi visas iliuzijas.

Aš žinau, kad idealistas bus visuomet skaudai apgautas ir kad gyvas idealistas žemėje jiems yra kažkokia balse nesamone, nes laisvę ir tiesos idėją jis myli labiau negu patogų gyvenimą. Jis, kaip nerami dvasia, yra nuolatos ieškomas ir materialistų sunaikinamas, nes taip mirė visi didieji idealistai, pradedant Kratumi (čia turima galvoje jo žmogiškas reikšmės ir mirtis). Už tiesos idėją juk mirė jis.

Mes visi gerai atsimename vieną garų kovotoją balluose ir priėmimuose, neseniai raginusį visus arečiau pasilikti prie tėvynės, kad būtų galima, reikalui esant, ginti ją ir mirti už ją. Bet kur dabar tas narsus vadas? Jis gyvas sugalvojo patekti į dangų (Ameriką), palikdamas skambų titulą ir dalį tautos, kurioje jis reiškėsi, nebeturėdamas drąsos žengti su ja kartu sunkiam jos benamės kancijų kely. Nejaugi vadų privilegija pirmiems pasitraukti iš kovos lauko? Kam tuomet, atsimenu, buvo pradžios mokyklos vadovybėje rašoma, kad jie iš ten nepasitraukia iki kovos galo? Palkome savo kraštą, ne todėl, kad išsaugotume save, bet kad išsaugotumėm savo tautą. Kas bus, jei mes kiekvienas suširašim sau patogią vietą? Kas tuomet kovos?

Ypač dabartinėse sąlygose kiekvienas, kuris yra, arba pretenduoja į vadus kokia nors prasme, kiekvienas atveju, vadinasi ir sunkiose valandose, turi daryti tikimybę savo tautai. O vada juk pavojaus valandose labiausiai ir reikalingi.